

„TABULOVÉ ZÁPISY“ Z PŘEDNÁŠKY (heslovité)

Národní obrození

1770–1850

1. 70. léta 18. st. – počátek 19. st., obranná fáze

2. počátek 19. st. – 20. léta, ofenzivní fáze

3. 20./30. léta – konec 40. let, romantismus

4. 50. léta, do r. 1859 – přechod k realismu

Osvícenství – rozum, lidé jsou si rovni, rozumná vláda

Klasicismus – neměnná příroda, antika; žánry vysoké (óda, epos, tragédie) a nízké (satira, bajka, komedie, román); jednoduchost, logičnost, souměrnost, přesnost vyjádření

Moliere, Lafontaine; výmarský klasicismus (Goethe, Schiller)

1789 Velká francouzská revoluce (velký teror 1793–4), M. Robespierre

Marie Terezie: 1774 – školská reforma

Josef II. – sám vládne 1780–90

1781 zrušení nevolnictví, toleranční patent

Germanizace, centralizace

Rušení klášterů a kostelů

František II. – napoleonské války (1812 výprava do Ruska, 1813 bitva u Lipska, 1815 Waterloo)

Preromantismus – u nás 10.–20. léta 19. st., fantazie, lidová slovesnost – zdroj národnosti, zájem o stará díla (RKZ)

Romantismus – cit, srdce, fantazie, rozervanec – rozpor reality a snu, středověk, staré památky, historie, národ, fantazie, originalita, smíšené žánry – lyrickoepické (poema, byronská povídka), próza – román, příroda: proměnná, dynamická, noc, jezera, hory, lesy, hrady, zříceniny, hřbitov, sluj, exotika

Mácha, Erben, Němcová, Tyl (sentimentalismus, biedermeier), Sabina...

Biedermeier – 1815–1848, měšťanský styl – životní styl, nábytek... ale i v literatuře; skromnost, prostota, užitečnost, rodinný život, přátelství, domov, rodný kraj, tradice; interiér, upravená příroda; vlastenectví

Tyl, Němcová, Fr. Jaromír Rubeš, Adalbert Stifter

Svatá aliance – systém neměnnosti po r. 1815, kníže Václav Metternich – metternichovský absolutismus – policie, cenzura, centralismus; 1848 končí

1848–49 revoluce

Ministr vnitra Alexander Bach – 1849-59 – bachovský absolutismus

Zákaz spolkové činnosti, cenzura, tajná policie...

Výdobytky revoluce: zrušení poddanství

Realismus – u nás od konce 50. let, objektivní skutečnost, typický člověk ve všedním životě, naturalistické detaily – ošklivost, ubohost života; zejména romány a povídky, drama; problémy se neřeší citově; společenský život, sociální problémy – častá témata

Balzac, Flaubert, Tolstoj, Dostojevskij, Dickens, sestry Brontëovy, Mark Twain aj.

České NO a jeho písemnictví

Obrany – Bohuslav Balbín Obrana jazyka slovanského, zvláště českého, vyšla 1775; vlna dalších obran (Fr. Martin Pelcl, Karel Ignác Thám – Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho utrhačům)

Václav Matěj Kramerius (1753–1808)

Zakladatel novodobé české žurnalistiky – Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny

Česká expedice – 1790: 84 svazků, zábavné, poučné, cestopisné aj.

Ezopovy básně, stará literatura: Letopisy trojanské, Mandevillův cestopis, zábavná próza – tzv. knížky lidového čtení, Mladší Robinson (Joachim Heinrich Campe)

Zrcadlo šlechtnosti pro mládež českou (bajky, přísloví, anekdoty, poučné příběhy...)

Arabské pohádky

Zábavná próza: překlady a převyprávění z němčiny

Prokop Šedivý: České Amazonky – 1. novočeská próza

Rytířské povídky/romány:

Kristian Heinrich Spiess – otec hrůzostrašné romantiky (Zazdřená slečna anebo Podivné příhody Marie z Hohenturu, Krásná Olivie aneb Strašidlo u bílé věže)

Čarodějnické povídky – blízko k pohádkám; příběhy o Finettě (Popelka), příběhy o Rybrco(u)lovi, Poučné a kratochvilné historie o strašidlech (Jan Hýbl)

Mravoučné příběhy, povídky (Jan Šmitt, Matěj Josef Sychra – lidovými četba, mravoučné pro děti a dospělé)

Robinsonády – Maran a Onyra

Václav Rodomil Kramerius, syn – Nové Ezopovy bajky

Jan Rulík: Boženka, veselého Kubíčka manželka – 1. pokus o dívčí četbu

František Jan Tomsa: Nešťastné příhody k výstraže nezkušené mládeži, přel. Některé bajky a povídačky školním dítkám

Vojtěch Nejedlý: Ladislav a dívky jeho – 1. původní povídka pro mládež v novočeské literatuře; ideál dobrého člověka

Antonín Jaroslav Puchmajer (1760–1820)

Organizátor první novočeské lit. družiny, almanachy Sebrání básní a zpěvů (2), Nové básně (3)

Psal bajky

Mluvnice ruštiny, Slovník Dobrovského – 2. díl, Rýmovník aneb Rýmovní slovník aj.

Josef Dobrovský (1753–1829)

Jazykovědné dílo – upevnění spisovné normy

Píše německy a latinsky

Sledoval dobovou produkci

Česká prozodie – doporučuje sylabotónický systém

Německo-český slovník (1802, 1821)

Zevrubná mluvnice jazyka českého

Dějiny české řeči a literatury – veleslavínská čeština

Josef Jungmann (1773–1847)

Vůdčí osobnost – družina kritiků, spisovatelů, vědců, překladatelů...

Program postavený na národním jazyce

Překladaelství – ovlivnil původní českou tvorbu

Slovesnost (1820) – teorie lit. a poetika + antologie

Historie literatury české – zlatá doba původního čes. básnictví (RKZ)

Slovník česko-německý – 5 dílů (120 000 hesel)

Doba Jungmannova (1815 – do konce 20. let)

Sentimentálně moralistní beletrie – schematická

Christoph von Schmid (Šmid, Šmit...): Hodný Fridolín a bezbožný Dětrich

Marie Antonie – Josefa Pedálová

Řádová sestra

Povídky pro dívky – sentimentální příběhy

Serafka, Myrhový věneček, Keř rozmarýnový

Magdalena Dobromila Rettigová

Domáci kuchařka

Věneček pro dcerky vlastenecké, Chudobičky

Arnošt a Bělina – ukázky sentimentální povídky

Sentimentalismus – citovost, individuální prožitky v konk. situaci; prostý původ hrdinů; sent. román = předchůdce psychologického románu, kultivace vlastního citového života; jedná se o proud uvnitř preromantismu

Jan Kollár (družina Jungmannova)

Sbíral: Písňe světské lidu slovenského v Uhřích, Národné zpievanky

Archeologie, mytologie, etymologie... dějiny Slovanů

Slovanská vzájemnost – 1 národ slovanský (4 jazyky: ruština, polština, čechoslovanština, srbochorvatština), otec Slovanstva

Slávy dcera – 1824 – předzpěv + sonety (151–645)

Mína; předzpěv – elegie

Vzor poezie na dlouhou dobu; milostná poezie, osobní, individuální cit + vlastenectví, všelidské otázky; náročné dílo

„čeština“: připodobněná hláskovými úpravami slovenštině

František Ladislav Čelakovský

Obrozuje české básnictví inspirací lidové písňe a přirozené citové lyrčnosti

Sbírá: Slovanské národní písňe – 20. léta, 3 díly

Litevské národní písňe

Mudrosloví národu slovanského v příslovích – 15 000

Ohlas písní ruských (1829)

Rusismy, nerýmovaný verš, všechna f-my slovesnosti

Milostné, car, vojenský život, Veliká panychida, byliny

Role přírody, paralelismus mezi jevem přírodním a lidským

Přidává: logika, motivace postav, básnické obrazy

Ohlas písní českých (1839)

Lyričtější, prostší

Venkovský život (rodina, milostné vztahy, práce, satira – vrchnost, lidské typy...)

Cikánova píšťalka

Toman a lesní panna – síla přírody a lásky

Čelakovský přináší nový druh poezie!

Karel Alois Vinařický (1803–1869)

Zakladatelská role v LPDM

Teoreticky uvažuje o LPDM: počítá s mentalitou dítěte, je nutné podněcovat aktivitu dítěte, národní tvorba pro děti, dílo pro děti má být i uměním, nejen výchovností!, prostota, srozumitelnost

Kytka, dárek malým čtenářům (1842)

Druhá kytka básní, bajek, písní a hádanek (1845)

(Kytka básniček)

Vytříbená forma i jazyk, inspirace lidovou slovesností

Hra na vojáky, Píseň o nedbalém žáku

Abeceda česká – čítanka

František Doucha (1810–1884)

Kněz, překladatel (14 jazyků), zakladatelská role v LPDM

Asi 80 knih pro děti

Verše a mravoučné povídky

Zakladatel krásné dětské knihy (grafika, obrázky)

Poupátka (povídky), Polní kytička, Květný sádek

Knihy dětem (povídky + básně)

Mluva němých tvorů (bajky), Krátké povídky o nakládání se zvířátky aj.

Deklamovánky – píší oba; verše určené k recitaci; nenáročná, zábava, humor a vlastenectví; inspirace v lidové poezii

Vznikají pro dospělé i pro děti, oblíbená dobová zábava – společenská recitace